

tivno što je uvijek nalazio u svom dragom kraju predmete svoga umjetničkog djelovanja. Radovaniju će pripasti pozitivnom konstatacijom: opažanje zbilje, da smo svim svojim bićem vezani uz zemlju, uz materiju, koja nas vuče dolje. A svom prijatelju Kiparu vrijednost i dužnost komunikativnosti, značajku kojom neće ostati osamljen u životu. Priroda tragičnosti kod Ksenije Kantoci pokazuje ozbiljnost života i kad se pokazuju obrisi svjetla i radosti. Naravno, doživljena umjetnost Franje Šimunića pokazuje ono ljudsko u svojoj otvorenosti. Dragojević opaža vrijednost malog slikara od šest godina koji spaja svoju sposobnost s predlogičnom djelatnošću i metodom. Misli uz kip i biljku, uz promatrani otok njegova kraja, uz more, uz vezu, frulu, prazninu, pa i kad govori o ljudima i metodi, hoće nas na taj način obogatiti da bismo kroz predmete umjetnosti doživljavali veću vrijednost čovjeka. Tako nas Dragojević nastoji oplemeniti prikazujući bezvrijedno i vrijedno, lažno i istinito, dobro i zlo.

J. Kribl

ANTE SEKULIĆ, Književnost bačkih Hrvata. Posebno izdanje Kritika, sv. 5, Zagreb 1970, str. 1—340.

Knjigu je, više s književne strane, ocijenio M. Skvorc u *Crkvi u svijetu* 5 (1970) 193—195. Ovdje bismo željeli upozoriti samo na kratku doduše, ali informativnu uvodnu riječ o *Našoj nepoznatoj književnosti* (str. 5—8) i na I dio, na raspravu *Na rubovima prošlosti* (str. 13—92). II dio (str. 93—309) obuhvaća *Antologijsku panoramu književnosti bačkih Hrvata*. U III dijelu (str. 310—340) važna je, među priložima, bibliografija (str. 313—324). Pisac hrvatske crkvene povijesti i sastavljač teološke bibliografije naći će tu vrijednih podataka. Neki pisci i njihova djela zaslužuju svestraniju teološku prouku da se ocijeni, u našim skromnim okvirima, značaj njihove pojave u našoj teološkoj književnosti. Dosta je npr. uočiti odličnu teološku koncepciju biskupa

Ivana Antunovića koja se očituje već u naslovima njegovih djela: doktrinarno mu je djelo *Bog s čovikom na zemlji, Vac 1879*, a devocionalno *Čovik s Bogom, Kalača 1884*. Iz knjige saznajemo da Jugoslavenska akademija kani izdati i djelo pok. Ivana Kujundžića *Bunjevačko-šokačka bibliografija* u kojoj će se, nadamo se, naći i prikaz koliko su se crkveni ljudi poslužili tiskom za naviještanje Riječi Božje. Taj posao treba još izvesti u svim regijama Crkve u Hrvatskoj, da bismo ocijenili svoju dosadašnjost i svoj sadašnji trenutak odgovornosti.

B. D.

STUDENTSKE »IDEJE«

Danas imademo u Jugoslaviji nekoliko studentskih listova, ozbiljnih ili manje ozbiljnih po svom sadržaju. Uređuju ih obično izolirane grupe samosvjesnih studenata, što znači da ne pružaju uvijek realan odraz općestudentskog misaonog previranja. Uglavnom osrednji listovi u kojima prevladavaju literarni i novinarsko-zabavni pokušaji, jer se upravo kroz takvu razbibrigu najlakše zaboravljaju višegodišnje napetosti i unutarnja negodovanja. U protivnom slučajju, da se otvori problematičnim doprinosima, koje studenti ne mogu pisati bez izazovne komponente, list je osuđen na skorašnju propast. Naprosto nije moguće izdržati pod nemilosrdnim udarcima sa sviju strana, pa i od samih studenata. Njima je naime samo buntovnost zajednička. Tu malo zavidnu razigranost konačno je uvidjelo i Predsjedništvo Saveza studenata Jugoslavije koje je ove godine počelo izdavati Jugoslavenski studentski časopis »IDEJE«. Ne treba posebno naglašavati od kolike važnosti su »IDEJE« ne samo za studente već za sve one koji se bave problemima suvremenog čovjeka i njegove političko-misaone zagonetnosti.

Časopis je suvremeno uređivan, tehnički na svestrano zavidnoj visini, prikladnog formata, a što je najvažnije: cijena mu je vrlo pri-

stupačna. Pred sobom imam nedavno izašli peti broj, tematski raspoređen u pet rubrika: Suština politike, Hegel 1770—1970, Eseji, Teorija. Osvrti i prikazi. Rubrike su odijeljene jedna od druge sanjivo-životnim grafičkim priložima, rađenima prema grafikama Luca Kranaha.

Na prvom mjestu nalazi se članak **POLITIČKA VLAST I SLOBODA** Košte Cavoškog. Pisca muči osnovno pitanje svake demokracije, stoga članak zaslužuje pažnju već zbog svoje povijesne aktualnosti. »Upravo danas prisutna je ona ista dilema koja prati cjelokupan razvoj demokratske misli: da li je sloboda prevashodno negativna, sloboda od nečega, ili je sloboda u svojoj biti pozitivna, sloboda za nešto«. Slijedi sažeto prikazivanje nastojanja da se razriješi protivrijeđe »između slobode i poretka individualne i društvene egzistencije čovjeka«, koje u naše vrijeme poprima sve sudbonosniju zagonetnost. »Iza prividno demokratskih institucija deluje autoritaran i represivan sistem, koji suzbija svaki odvažniji pokušaj izmene status quo-a, svodeći sferu dozvoljene slobode na okvire postojećih interesa i vrednosti«.

»Svijet današnjice doživljava duboku krizu u poimanju ljudske slobode i dostojanstva ličnosti, koji se utapaju u medijum tehnike i tehnicizirane civilizacije, manipulativne politike i poretka materijalnog blagostanja«. Sloboda se, na žalost, i danas žrtvuje na oltaru poretka. Individualna i društvena sloboda ugrožena je primjenom političke prinude. »Upotreba grube fizičke sile još uvek nije nepovratno utonula u tamu prošlosti, jer ona uvek preostaje kao naubedljivija pretnja i poslednje sredstvo, ali su se zato mogućnosti i dominacije višestruko povećale razvojem tehnike, novih sredstava sublimnog porobljavanja ljudskog duha. Spoljnu prinudu zamenjuje nešto suptilnije i opasnije: zaglupljivanje, pranje mozga (brain washing), stvaranje veštačkih potreba i takvo modeliranje javnog mnenja da ono potvrdi mišljenje upravljača«.

Zaista trijezno razmišljanje, potresno koliko i sama stvarnost u ko-

joj riječ sloboda još uvijek zaostaje za suvremeno zavodljivim etiketama.

Među ostalim naslovima i podnaslovima ove rubrike pažnju svakako privlači **POLITIČKI POTENCIJAL STUDENATA**, neke vrste polemika u kojoj Sergej Flere polemizira sa shvaćanjima što ih u svojoj knjizi »Pobuna studenata« iznosi S. M. Lipset i Ph. G. Altabch. Flere nastoji zaokružiti »neke sociološke elemente objašnjenja studentskog političkog angažiranja«. Politički nemir i bunt studenata izvire iz njihovog intelektualnog bića, iz činjenice da su oni odvojeni od društva i posvećeni svijetu ideja.

Uspomeni dvjestogodišnjice rođenja F. Hegela redakcija objavljuje prijevod Heideggerova teksta **HEGELOV POJAM ISKUSTVA**. »Tekst je u više mahova diskutovan za vreme školske 1942/43. godine u nizu predavanja o »Fenomenologiji duha« i »Metafizici«. Objavljen je tek prvi dio, prilično težak, a ipak heideggerovski zanimljivo dosadan.

Od eseja je najživotniji **SOLILOQUIA Benedictusa Schwartza**. Samogovor o »Ja-problemu i o njegovoj vezi sa besmrtnošću i postojanjem«, u kojemu ima nekoliko zahvalno uzbudljivih rečenica.

»Ako hoćemo da otkrijemo nešto iz sveta sa one strane, ne možemo to učiniti ni na način empirijskog ni na način racionalnog saznanja; oboje ostaju još saznanje. Jedini način koji nam je na ovom svetu dostupan jeste intuicija, saznanje koje to već prestaje da bude, uvid koji nam je omogućen samo time što u sebi sadržimo svet, što smo mali svet i istinu o niemu otkrivamo u dubinama sopstvenog duha«.

»I ovom vremenu, kao i svakom drugom, metafizika se čini kao nešto nekorisno; ali ovo je vreme možda prvo vreme koje je u celini protivno metafizici. To je otuda što je ovo vreme uopšte okrenuto nasuprot vrednosti, nasuprot onome svetom koji i jest 'predmet' metafizike; i baš zbog toga što je do te mere lišeno čula za večnost, ovo vreme može preko svih granica ukusa glorifikovati svaki ljudski život. zasnovati najbljutavije humanističke eti-

kete, i jadikovati zbog ratova kao ni jedno ranije. Ovo je vreme za jedinu vrednost proglasilo utilitet, puku korisnost životarenja, to jest laž o voga sveta proturilo je kao vrednost, kojoj je sedište onaj svet; zato ono nema ni umetnosti ni metafizike, zato poznaje samo ekstremni hedonizam, pod čijom bi se zastavom, uz nešto više intelekta, lako mogle ujediniti njegove glavne, međusobno do istrebljenja zakrvljene grupe: filistri i bitnici.

Iza eseja dolazi TEORIJA NEIMPRESIONIZMA (POSTIMPRESIONIZMA), prijevod iz knjige »Od Eugena Delacroixa do neo-impresionizma« francuskog slikara, likovnog kritičara i pisca o umjetnosti Paula Signaca. Teorija nije lišena slikarske zamagljenosti, detaljno preopterećeni potezi uz čitaočevu postupnu malaksavost. Međutim, malaksavost se pretvara u samodopadnu nemoguć čitanja tek kod slijedećeg članka: O TEORIJI IGARA I NJENOJ PRIMJENI, koju su sastavili Živana Olbina i Žarko Papić.

Na kraju moram izjaviti da me »IDEJE« u cjelini ne zadovoljavaju, jer nisu baš studentske, barem u većini članaka. Sadržaj im je očito preopterećen suvremenim zamučivanjem. I ovdje je, sudeći po sadržaju doprinosa, na površinu isplivala grupa studenata koja se prilično udaljila od studentske prosječnosti i kao nadstudentska počela izdavati časopis na zavidnoj visini, savršeno jednosmjernan, što nipošto ne ide u prilog studentskoj suprotnosti mišljenja.

Božidar Brezinščak

MARULIĆ 1, 2 i 3/1970.

Marulić, hrvatska književna revija, jest časopis za književnost i kulturu. Izlazi četiri puta godišnje, a izdaje ga Hrvatsko književno društvo sv. Ćirila i Metoda, Zagreb, Trg kralja Tomislava 21. Časopis donosi eseje i studije, novele i pjesme, recenzije i mišljenja.

MARULIĆ 1/70 dobio je nov, vrlo ukusan omot koji je izradio Ante

Starčević. Sadržaj ovog broja vrlo je zanimljiv. Josef IMBACH u eseju »Književnost i kršćanske vrednote« (iz Osservatore Romano preveo R. Grgec) raspravlja o problemu suvremene kršćanske književnosti koja mora biti »susret religije i svijeta«, a Juraj JURJEVIĆ u sesju »Književnik i život« govori o dubokoj i sudbinskoj povezanosti književnika sa životom. Stanko TENŠEK u studiji »Lirika Đure Sudete« daje uglavnom tematsku analizu Sudetine lirike i dokazuje njezinu religioznost. U studiji »Nije li Matoš u 'Prvoj pjesmi' prvi hrvatski pjesnik slobodnog stiha?« nastojim pomoću tekstualne kritike i stilske analize teksta dati pozitivan odgovor na postavljeno pitanje.

Aleksandar SOLOŽENICIN u noveli »Uskrsna procesija« (prevela D. V.) vrlo impresivno slika vjerske prilike u današnjoj Rusiji. Dok nam Tomislav ANTUNOVIĆ u povijesnoj pripovijetki »Da ne bi Markana...« govori o ljubavi naših preda prema rodnom kršu, i nepovjerljivosti i lukavosti prema tuđinu, Enver COLAKOVIĆ nam u ovcem odlomku (iz knjige »Lokljani«) pod naslovom »Šuka« realistički i psihološki prikazuje težak život malog bosanskog seljaka između dva rata, a Mirko VALIŽIĆ nam u svom zapisu »Tragovima prošlosti koja obvezuje« iznosi svoje povijesne reminiscencije prigodom posjeta Ninu, Biskupiji, Visovcu, i tragična zapažanja o odumiranju rodnog kraja. »Tuđincu smo prodali skupi znoj i krv, a sebi iskopali grob...«

Serafin MIČIĆ predstavljen nam je sa 6 pjesama (Izgubljeno svjetlo, Plodovi tame, Kuća u maslinama, Stare napuštene masline, Pretvorba, Maslina u gradu) kojima odgovara zajednički naslov *Svjetlo maslina*. Sa 4 pjesme prisutan je Anto GARDAS (Krik, Sjećanje na oca, Osluškujući neke unutarnje zvukove, Ne boli me) i Veseljko VIDOVIĆ (Strpljenja, Čovjeku iz Dalmacije, Na dnu sebe, Let), a s jednom Mustafa H. GRABCANOVIĆ (Suma).